

# לולב הגזול פרק שלישי סוכה

לו.

עין משפט  
גר מצוה

**כזולה.** כשר: במקצתה. פסול דמנומר הוא: הני עולא בר חנינא. אניקב ולא חקר קאי דמכשר תנא דמתני' ואחא האי תנא למימר דאס מפולש הוא מלידו ללידו פסול צנבק כל שהוא אפילו של מחט ונקב שאינו מפולש ככאיסר אס רחב כאיסר פסול ואע"פ שלד חקר כלום כגון שתחב בו יתד עצה ומתני' צפחות מכאיסר ובשאינו מפולש: **סימני טרפה.** שהצהמה נטרפה זה ולקמיה מפרש ליה: נקלף. סימני טרפה הוא דהיינו הגלודה: נסדק. דהיינו גרגרת שנסדק כולה שלד נשמיר זה חוליא למעלה וחוליא למטה: **ניקב.** כגון ניקב קרום של מוח: **ריאה שנשפכה קיסוין.** הצער שבתוך הקרום נימוח ונעשה כמים: **הא לא קיימי סימפונה טרפה.** אלמא לא סימני טרפה הוא: **הכא מאי.** אס נימוח וקיימי סימפונה דהיינו חדרי הרע שהגרעינין צמוכס: **סרוחי מפרסה.** נרקבת: **פוח סרוח.** מפרש לקמן: **כנוס.** צמוחין או צחרדל: **שלוך.** מנושל צימור צאור צרותחין: **(כדור).** העשוי כמין כדור עגול. כדור פלוט"א: **הפיוס.** שנים דבוקין יחד: **הצופס.** קטן כפול הלצן: **גידלו צפוס.** שעושה לו דפוס כשהוא קטן ונותנו צמורו צמוחור וגדל כמות הדפוס. **דפוס פורמ"א צלע"ו.** כל דבר העשוי לעשות למדתו דברים אחרים על גביו כמו נעעליו לזכר צמוח כעין שהיו עושין קדמות ללחם הפנים שיכניסו העיסה לתוך הקדרה והלחם נעשה צלורתה כגון אלו קרי דפוס: **מין צריה אחרת.** שאינו דומה לאתרוג כלל: **מאי לאו פוח מצחוץ.** שנפחתו ונרקב מצחוץ: **סרוח מצפניס.** וקליפתו קיימת כמין ריאה שנשפכה כקיתון: **לא ספח אע"ג דלא סרחה פוח אע"ג דלא ספח.** תפח אינפלי"ה צלע"ו כגון שנפלו גשמים צלחוש ותפח. סרחה נרקב. ל"א תפח נרקב סרחה ריחו רע מחמת תולעים שאלכוהו: **דומה לכושי.** שגדל כאן

והרי הוא שחור: **פסול.** שנדמה הוא קונטרפ"ט צלע"ו אלל כושי עליו טעם דכשר דלורחיה הוא: **הא לן והא לכו.** לעולם מתני' כושי נמי פסיל ולא קשיא ממתניתין לצני ארץ ישראל שרחוקין מארץ כוש ואינם רגילים בהם כרייתא לצני צבל שקרובים לכוש ורגילים בהם ומכל מקום בגדל כאן דומה לכושי נדמה הוא ופסול: **רבי עקיבא.** דלמר דעד גמר צישוליה לא היו אתרוג פרי ורבי שמעון אמרו דבר אחד: **פוטור אס האתרוגים צקוטין.** מן המעשרות: **כרבנן סבירא ליה.** דחייבין צמעשר דפרי הוא הואיל ותחילתן וסופן אורכל: **שצני אדם מוליחין לוריעה.** פרי העשוי ללמנוח ולא משכחת לה אלא צבשל כל אורכו. והא דנקט אתרוגין משום דלא פלוג רבנן צני פלוגתיה לחיובי צקוטין אלא אתרוגין ותפוחין דקצברי תחילתן וסופן אורכל הוא כדתנן לה פ"ק דמסכת מעשרות כל שתחילתו וסופו אורכל אע"פ ששומרו צמוחור להוסיף אורכל חייב צין גדול צין קטן וכל שאין תחילתו אורכל וסופו אורכל אינו חייב עד שיעשה אורכל כו' האתרוגים והתפוחים חייבין צין גדולים צין קטנים ופליג ר' שמעון עליוהי האתרוגים ומודי צתפוחים דקצבר כדרך צצני אדם מוליחין לוריעה והאתרוגים קטנים שטועים אינם צומחין אלל תפוחין קיים ליה דאף על פי שלד צישלו כל אורכן צומחין וצקטי קטנים אפילו צתפוחין ודאי פליגי הואיל וטעמא משום מוליחין לוריעה הוא:

**תורה אור השלם**  
1. עשר העשר את כל תבואת ורעך היצא הישדה שנה שנה: דברים י"ד כב

**הגהות הב"ח**  
(א) גבי תני עולא בר חנינא ניקב צלל וכן בש"ס.

**מוסף רש"י**  
ריאה שנשפכה כקיתון. כשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ושפך מראשה לוסיה ומשכו לאשפה בתוך הקרומים (וחז"ן ח"ד). והוא דקיימא סימפונה. שלד נימוח הקונקיות (שם). אתרוג תפוח וגבי פסול. טעמא דפוליה הדר אמר רמב"ם וילכא (סדור רש"י ס"ו רצח).

לגומא שצאתרוג כשר פטממו שנתלש העוקץ מתוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דתני ר' יצחק צן אלעזר נטלה צוכנתו מה שנכנס בתוך האתרוג צכוכנה הנכנס ומכה צאסיתא והקשה צקונטרס על זה שלא מלינו צכל מקום פיטמא עוקץ ור"מ מפרש שמלינו עוקץ ופיטמא צמקום אחד צכוף פי יולא

דופן (נהד דף מה. ושס) גציי סימני צוגרת דתנן צן עולא אומר משמחיר פטממו רבי יוסי אומר כדי שיהא נותן ידו על העוקץ אחוה שוקע ושוהה לחזור דעוקץ הוא חודו של דד שהתינוק מכניס לתוך פיו ופיטמא הוא הצער שמתת העוקץ שמחיר קציו וקלת היה נראה מדמוכיר כאן גציי אתרוג פטממו ועוקלו וחוטמו ששלשה צמקום אחד לצד ראשו של אתרוג דעוקץ פעמים שיואל מחודו שצראשו כמין עוקץ צולט וקשה כעץ ולכן קרי ליה עוקץ ונטלה פטממו דהיינו צוכנתו היינו שנתלש אותו עוקץ צמקום חיבורו ושאר כמין גומא צראש האתרוג וצפרק יולא דופן (ג"ג שס) פירש צקונטרס מוטמו ספק וכאן פירש צכוטמו אפילו צמשהו הנראה צעוצי גצוה שמשפע ויורד לצד ראשו וצירושלמי אמר נטלה פטממו תמן אמרי שוטמו משמע שהוא לצד ראשו צעין פרח שושן וצערון (י) פירש צעס ש"ח נטלה פטממו כמין הדברים שהוא דד של חוטס כמין פיטמא של דד כדתנן (עוקלין פ"ב מ"ג) פיטמא של רימון אלל [הא] דלמר רבי יצחק נטלה צוכנתו הוא קלה העץ הנתון צאתרוג כאותו דשחיטת חולין (דף מה. מ:): האי (י) צוכנא דלטמא דשף מדוכתיה טריפה מתוך פירושו משמע דפטממו וצוכנתו תרי מיני נינהו זה צעוקץ וזה צראשו ולא צא (י) ר' אליעזר יצחק לפרש אלל להוסיף על המשנה וצעס רבינו גרשום מאור הגולה פירש צערון כפירוש רבינו יצחק צר יהודה הלוי: **הא בבולא הא במקצתה.**

והני עולא בר חנינא

לעיו רש"י  
פלוט"א. כדור. פורמ"א. צורה. תבנית. אינפלי"ה (אינפלי"ר). להתפתח. קונטרפ"ט (קונטרפ"ט). בעל-גוף שגונה. בעל תכונות חריזות.

**רבינו חננאל**  
ניקב וחסרו כל שחו פסול. תני עולא בר חנינא ניקב נקב מפולש במשחו, ושאינו מפולש בכאיסר. בני רבא נולדו בו באתרוג סימני טריפה, כגון שנשפך קיתון [מהו]. ואמרין ת"ש אתרוג תפוח סרוח פסול, מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח מבפנים, וקתיי פסול. והדין לא אידי ואידי מבחוץ, ולא קשיא הא דאיתפח ואחר כך סרוח, והא דסרוח ואחר כך איתפח, ולא איפשטא. אתרוג כושי פסול. אוקמה אביי דומה לאדם כושי פסול, אבל אתרוג כושי כשר. ורבא אוקמה בארץ ישראל שבו שאתרוג כושי פסול, שאתרוגין [אינם] שחורים. אבל בבבל שאתרוגין שחורים כושי כשר. [אתרוג] הבורס כדכתיב אבות אכלו בוסר. ר' עקיבא פוסל, וחכמים משריפו. והלכתא בחכמים. ור' שמעון דפטר את האתרוגין בקוטנן מן המעשר, ביטורי ר' עקיבא אמרה.

פי' צקונטרס במקצתה פסול דמיחוי כמנומר ורבינו חננאל פי' איפכא צכולה פסול דלטריות דמדי לה צשמעתין וגציי טריפות אשכתן צפרק אלו טרפות (חולין דף נה:) הגלודה טריפה ואס נשמירי זה כסלע כשרה דהדרא צריא וכן מוכח מדפריך אי נקלף תנינא כלומר אס סימן טריפה דקא אמרינן היינו נקלף דסימן טריפה הוא הגלודה תנינא צמתני' שהוא פסול צאתרוג משמע צהריא דענין טריפה מיפסיל: **אי נסדק תנינא.** שהוא כעין טרפות צגרגרת שנסדקה כולה שלא נשמירי זה חוליא למעלה וחוליא למטה תנינא צמתני' סדק פסול וצכי האי גוונא שנסדק על פני כולה אי ניקב שס הוא סימן טריפה כמו ניקב קרום של מוח והשתא הא דפריך עלה תנינא לא היו כעין אחריני אלל כלומר תנינא שהוא כשר גציי אתרוג דקתני מתני' ניקב ולא חקר כשר ומכל מקום אע"ג דלענין טרפות אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי אלל הכא כוליה אתרוג חיבור הוא ודמי לניקב הלכא ולא צצית חללו ויתכן דגציי אתרוג נמי אס ניקב עד חדרי הרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלד חקר ובעיל דצעי נקב מפולש היינו שלא כנגד אותן חדרים ואס ניקב עד שס צכלל מפולש הוא לדותן חדרים צמקום סימפונות דריאה קיימי כדמוכח שמעתינו דצעי ליה למיפסל נשפכה כקיתון משום דלא קיימי סימפונה ואי הוה מפרשי דמתניתין דקתני ניקב וחסר כל שהוא פסול תרי מיני נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאחריני כלומר ניקב נקב מפולש או צצית הסימפונות או חקר כל שהוא צלא מפולש אלל אי אפשר לומר כן דמשמע דחדא מלתא היא מדקתני סיפא ניקב ולא חקר כשר:

**אתרוג בכדור פסול.** כלומר עשוי כמין כדור של עור שמתחקות הצנות צו כדדרשינן (בפסיקתא רבתי) צצרי חכמים כדרכנות ככדור של צנות שזורקות זו לזו כך צצרי תורה נזרקת מפה אל פה פלוט"א צלע"ו כי היא דהכדור והאימוס דסוף ארבע מיתות (פגהדין דף פה. ושס) ואית דגרס כדור צלע"ו והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדריה: [וע"ע מוסף פגהדין ס. ד"ה מדור ומוס' חולין סד. ד"ה כודרת]: **אתרוג הבורס.** פי' צקונטרס קטן כפול הלצן ולא יתכן כדפרשיית צריש פירקין (דף לב:): **היהיא דשיעור אתרוג דמיימין התם:** מקורולות

לעיו רש"י  
פלוט"א. כדור. פורמ"א. צורה. תבנית. אינפלי"ה (אינפלי"ר). להתפתח. קונטרפ"ט (קונטרפ"ט). בעל-גוף שגונה. בעל תכונות חריזות.

**רבינו חננאל**  
ניקב וחסרו כל שחו פסול. תני עולא בר חנינא ניקב נקב מפולש במשחו, ושאינו מפולש בכאיסר. בני רבא נולדו בו באתרוג סימני טריפה, כגון שנשפך קיתון [מהו]. ואמרין ת"ש אתרוג תפוח סרוח פסול, מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח מבפנים, וקתיי פסול. והדין לא אידי ואידי מבחוץ, ולא קשיא הא דאיתפח ואחר כך סרוח, והא דסרוח ואחר כך איתפח, ולא איפשטא. אתרוג כושי פסול. אוקמה אביי דומה לאדם כושי פסול, אבל אתרוג כושי כשר. ורבא אוקמה בארץ ישראל שבו שאתרוג כושי פסול, שאתרוגין [אינם] שחורים. אבל בבבל שאתרוגין שחורים כושי כשר. [אתרוג] הבורס כדכתיב אבות אכלו בוסר. ר' עקיבא פוסל, וחכמים משריפו. והלכתא בחכמים. ור' שמעון דפטר את האתרוגין בקוטנן מן המעשר, ביטורי ר' עקיבא אמרה.

פי' צקונטרס במקצתה פסול דמיחוי כמנומר ורבינו חננאל פי' איפכא צכולה פסול דלטריות דמדי לה צשמעתין וגציי טריפות אשכתן צפרק אלו טרפות (חולין דף נה:) הגלודה טריפה ואס נשמירי זה כסלע כשרה דהדרא צריא וכן מוכח מדפריך אי נקלף תנינא כלומר אס סימן טריפה דקא אמרינן היינו נקלף דסימן טריפה הוא הגלודה תנינא צמתני' שהוא פסול צאתרוג משמע צהריא דענין טריפה מיפסיל: **אי נסדק תנינא.** שהוא כעין טרפות צגרגרת שנסדקה כולה שלא נשמירי זה חוליא למעלה וחוליא למטה תנינא צמתני' סדק פסול וצכי האי גוונא שנסדק על פני כולה אי ניקב שס הוא סימן טריפה כמו ניקב קרום של מוח והשתא הא דפריך עלה תנינא לא היו כעין אחריני אלל כלומר תנינא שהוא כשר גציי אתרוג דקתני מתני' ניקב ולא חקר כשר ומכל מקום אע"ג דלענין טרפות אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי אלל הכא כוליה אתרוג חיבור הוא ודמי לניקב הלכא ולא צצית חללו ויתכן דגציי אתרוג נמי אס ניקב עד חדרי הרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלד חקר ובעיל דצעי נקב מפולש היינו שלא כנגד אותן חדרים ואס ניקב עד שס צכלל מפולש הוא לדותן חדרים צמקום סימפונות דריאה קיימי כדמוכח שמעתינו דצעי ליה למיפסל נשפכה כקיתון משום דלא קיימי סימפונה ואי הוה מפרשי דמתניתין דקתני ניקב וחסר כל שהוא פסול תרי מיני נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאחריני כלומר ניקב נקב מפולש או צצית הסימפונות או חקר כל שהוא צלא מפולש אלל אי אפשר לומר כן דמשמע דחדא מלתא היא מדקתני סיפא ניקב ולא חקר כשר:

**אתרוג בכדור פסול.** כלומר עשוי כמין כדור של עור שמתחקות הצנות צו כדדרשינן (בפסיקתא רבתי) צצרי חכמים כדרכנות ככדור של צנות שזורקות זו לזו כך צצרי תורה נזרקת מפה אל פה פלוט"א צלע"ו כי היא דהכדור והאימוס דסוף ארבע מיתות (פגהדין דף פה. ושס) ואית דגרס כדור צלע"ו והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדריה: [וע"ע מוסף פגהדין ס. ד"ה מדור ומוס' חולין סד. ד"ה כודרת]: **אתרוג הבורס.** פי' צקונטרס קטן כפול הלצן ולא יתכן כדפרשיית צריש פירקין (דף לב:): **היהיא דשיעור אתרוג דמיימין התם:** מקורולות